

Наливайко Лариса Романівна,
проректор Дніпропетровського державного
університету внутрішніх справ,
Віце-президент Всеукраїнської громадської організації
«Асоціація українських правників»,
доктор юридичних наук, професор,
академік Академії наук вищої освіти України,
заслужений юрист України

Романов Максим Юрійович,
студент заочного факультету № 1
Національного юридичного
університету імені Ярослава Мудрого,
член Дніпропетровської обласної організації
«Асоціація українських правників»

СОЦІОЛОГІЧНИЙ АСПЕКТ ДОСЛІДЖЕННЯ ПРОБЛЕМ ПРАВОВОГО СТАТУСУ ВНУТРІШНЬО ПЕРЕМІЩЕНИХ ОСІБ

Конституційно-правовий статус внутрішньо переміщених осіб в Україні, є нагальною проблемою, що потребує вирішення та негайних законодавчих і наукових пошуків її врегулювання.

Збройна агресія Російської Федерації спричинила масове внутрішнє переміщення громадян України та осіб, що проживали на нашій території на законних підставах, що, в свою чергу, ставить перед владою та суспільством завдання по забезпеченню належного правового захисту таких осіб.

Суспільство в Україні, як і в інших державах, має надзвичайно важливе значення у формуванні політичного курсу держави як на внутрішній, так і на міжнародній арені, а саме тому, на думку авторів, існує необхідність проведення соціологічного дослідження проблем правового статусу внутрішньо переміщених осіб.

Так, авторами протягом листопада 2017 року було організовано та проведено соціологічне дослідження «Рівень обізнаності щодо проблем правового статусу внутрішньо переміщених осіб в Україні», яке містить 10 питань щодо обізнаності у проблемах внутрішньо переміщених осіб.

Опитування здійснювалося за такими питаннями: 1. Яка кількість внутрішньо переміщених осіб сьогодні наявна в Україні? 2. Із забезпеченням якої із зазначених груп прав внутрішньо переміщених осіб, на Вашу думку, виникають найбільші проблеми? 3. Який із зазначених органів та організацій найбільш ефективно може вирішувати проблеми внутрішньо переміщених осіб? 4. Чи забезпечені на сьогоднішній день в Україні права внутрішньо переміщених осіб? 5. Вашу думку, правовий статус внутрішньо переміщених осіб має тимчасовий характер чи внутрішнє переміщення та повне забезпечення всіх благ має на меті залишення на постійне місце проживання внутрішньо переміщених осіб? (необхідне обрати) 6. Чи є Ви внутрішньо переміщеною

особою? 7. Ваше ставлення до внутрішньо переміщених осіб? 8. Які нормотворчі кроки належить реалізувати українській владі, щоб підвищити рівень забезпеченості прав і свобод внутрішньо переміщених осіб? 9. Які з ініціатив Міністерства з питань тимчасово окупованих територій та внутрішньо переміщених осіб, що спрямовані на забезпечення правового статусу відповідних осіб, Вам відомі? (коротко, до трьох речень) 10. Як, на Вашу власну думку, можна підвищити рівень забезпеченості прав і свобод внутрішньо переміщених осіб в Україні? (коротко, до трьох речень).

В ході проведеного дослідження було опитано близько 500 осіб (студентів, викладачів та співробітників) таких вищих навчальних закладів: Київський національний університет імені Тараса Шевченка, Національний університет «Києво-Могилянська академія», Національна академія внутрішніх справ, Національний юридичний університет імені Ярослава Мудрого, Дніпропетровський державний університет внутрішніх справ, Львівський національний університет імені Івана Франка, Львівський державний університет внутрішніх справ, Харківський національний університет імені Василя Каразіна, Національний університет «Одеська юридична академія».

У свою чергу, не претендуючи на повноту об'єктивності, але враховуючи результати проведеного дослідження, проаналізувавши та систематизувавши отримані дані можна аргументувати певні висновки.

В ході дослідження з'ясувалося, що 38,3 % опитаних вважають, що на сьогодні в Україні в наявності більше 1,5 млн. внутрішньо переміщених осіб, а 8,5 % обирають варіант з найменшою цифрою таких осіб – 50 тис.

На думку 66 % респондентів найбільші труднощі виникають із реалізацією соціальних прав, а найменші – трудових прав, що відзначено опитаними у розмірі 5 %. Окрім вказаних, наявні також і інші варіанти, а саме: 21,3 % – політичні та 8 % – група особистих прав.

Серед органів та організацій, що найбільш ефективно можуть вирішувати проблеми внутрішньо переміщених осіб цифри розподілилися таким чином: 36,2 % – Міністерство з питань тимчасово окупованих територій та внутрішньо переміщених осіб; 25,5 % – органи місцевого самоврядування; по 14,9 % голосів опитаних отримали громадські об'єднання та організації, а також обласні державні адміністрації; найменший результат, на думку опитаної спільноти, наявний у Верховної Ради України, що складає 8,5 %.

Лише 4 % опитаних зазначають, що права внутрішньо переміщених осіб в Україні забезпечені повною мірою, в свою чергу, 47,8 % вважають, що останні забезпечені частково, а 37 % констатували, що права забезпечені не повною мірою, а 10,6 % взагалі вважають, що права вказаних осіб в Україні не забезпечені.

На питання про те, чи правовий статус внутрішньо переміщених осіб має тимчасовий характер або внутрішнє переміщення та повне забезпечення всіх благ має на меті залишення на постійне місце таких осіб, опитані відповіли таким чином: 68,8 % вважають, що даний статус має тимчасовий характер, а 31,3 % констатували те, що він має на меті залишення на постійне проживання.

Разом із тим у ході опитування виявилось, що серед 100 % респондентів, 10,4 % є внутрішньо переміщеними особами.

Оцінюючи ставлення до внутрішньо переміщених осіб, відсотки розподілилися таким чином: 68,8 % ставляться до останніх дружньо та готові йти на зустріч, 31,3 % ставляться терпимо, позитивним є те, що жоден із респондентів не зазначив про нетерпиме ставлення до таких осіб.

Серед кроків, які належить реалізувати українській владі, щоб підвищити рівень забезпеченості прав і свобод внутрішньо переміщених осіб, респонденти найперше визначають повернення осіб до місця їх постійного проживання (шляхом врегулювання збройного конфлікту на сході в інтересах української нації) – 54,2 %, прийняття збірки нормативно-правових актів – 39,6 %, а разом із тим вважають, що нинішній рівень забезпечення прав і свобод внутрішньо переміщених осіб не потребує додаткової законодавчої регламентації – 6,3 %.

Найбільш корисною для врегулювання проблеми, зазначеної авторами, є відповідь на питання щодо діяльності Міністерства з питань тимчасово окупованих територій та внутрішньо переміщених осіб, а саме: 71 % опитаних взагалі не можуть назвати будь-які ініціативи та приклади діяльності вказаного міністерства, а 29 % все ж визначають, що під егідою вказаного міністерства організуються та проводяться конференції, круглі столи для висвітлення даної проблеми, а також розробляються нормативно-правові акти для забезпечення прав і свобод внутрішньо переміщених осіб.

У відповідь на пропозицію висловити власну думку щодо шляхів підвищення рівня забезпеченості прав і свобод внутрішньо переміщених осіб в Україні респондентами були запропоновані такі варіанти: «Шляхом активізації небайдужих членів соціуму до даної проблеми, прийняття ряду нормативно-правових актів та внесення змін до вже діючих, з метою розширення прав і свобод, а також гарантій внутрішньо переміщених осіб»; «Стимулюванням працевлаштування, кредитуванням купівлі та/або оренди житла, наданням адресної допомоги найуразливішим категоріям. Слід поширювати саме адресний характер допомоги та підтримки»; «Ведення обліку таких осіб, аби мати змогу контролювати ситуацію щодо чисельності таких осіб. Також слід прийняти відповідні нормативно-правові акти, якими б вносилися гарантії для таких осіб у відносинах із органами державної влади».